

Mapping Land Voices
by Rupert Allan and Dorry Spikes

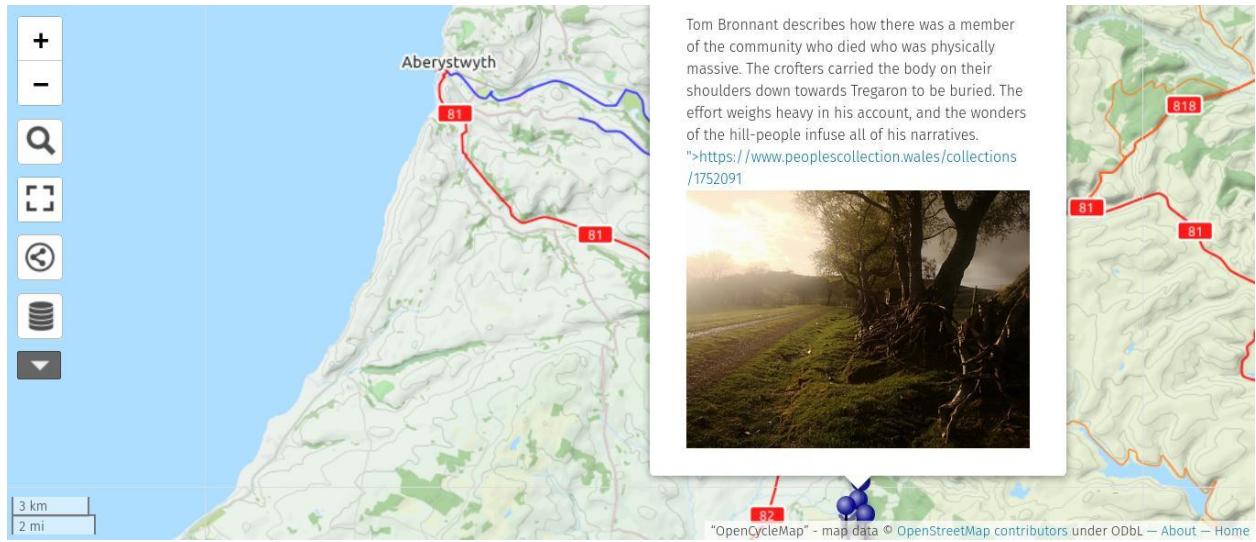

Image: Alpine-like clover beds: Cwm Berwyn, Abergwesyn Pass

The hills and uplands of Ceredigion keep us busy and happy as peaceful havens to walk and cycle but they didn't used to be this empty. The stories of the 'lost' communities inhabiting our mountain uplands have been documented in a very special way: A wealth of 'Story of the Forest' sound archives are housed at the National Library in Aberystwyth.

Interviews with community members made in the early nineties reveal what life used to be like in the uplands. After a couple of minutes of listening, the whole world of a surprisingly recent bygone age of our 'wild west' starts coming to life. The interviews unveil a history of the mountain communities who farmed the wild uplands before they were planted with forestry and paved with roads. Many farms moved or were left empty when the uplands were planted after World War II and after the cripplingly harsh winter of 1947. The remnants of these crofts, farms, pens and 'corrals' can be seen as ruins around Strata Florida and Teifi Pools; on the Abergwesyn pass and the Cwm Elan mountain road. The busy, resilient and hard working

mountain communities who inhabited them are still represented throughout the upland towns and villages.

[Crofts Map](#)

Image: Bryneithinog Crofts remain as ruins near Pontrhydfendigaid, and working life on these crofts is described in vivid detail by Tom Morgan formerly of Bryneithinog farm and Ifan Jones who used to work as a farm-hand at the nearby Gilfach y Dwn farm.

Image: The last horseback postman's commute - Near Diffwys

Image: The postman at Diffwys farm, 1955 - People's Collection Wales

We hear of Dai Jones, the last horseback postman, delivering a weekly round for the General Post Office into the late 1950s. This 'pony express' - ran 3 days a week. Horses were central to the hill farming existence, the 'sheep station' farms may seem 'outlying', but in fact, what appear now as isolated communities were very mobile and culturally central. Men, women and children owned hill ponies which could take them anywhere in the mountain range for the cost of some hill-grazed grass.

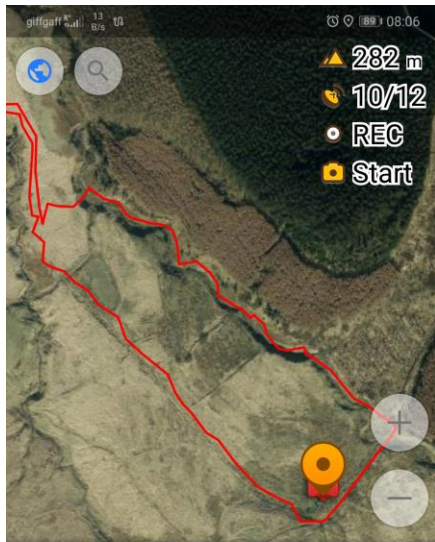

IMAGE: Upland Ruins - Location Drawing

Accounts of dragging a forestry siren up the mountain at midnight to 'serenade' a bride-to-be gives a sense of both hard work and wild fun. A farmer tells of breaking horses-in double-quick in the exhausting bogland, and one forester recalls encountering the legendary Free Wales Army platoons on mountain manoeuvres.

The depth and strength of the bonds of these hill farming communities is described in their communal work - every summer there would be mass hand-shearings of up to two thousand sheep at a time, the households of the community all coming together to help each other.

Under a National Lottery Heritage grant, National Library of Wales has commissioned **Mapping Land Voices**, an art project that aims to encourage access to the archive through walking and drawing old mountain paths whilst listening to their relevant oral histories. These creative, remediations of the mountain legends will be geo-tagged and made in the places the voices describe. It is easy to get inspired.

Historic=ruin

2021-06-16 19:21:18 UTC rupertmaesglas

COMMENT CLOSE

Add Marker Share Actions

DETAILS DIRECTIONS

Exploring the fox-catcher's walking and drawing route. IMAGE: © OSMAnd/OpenStreetMap contributors

Image: Watercolours on the fox catcher's route

Image: Oil Pastel - upper Ystwyth waterfall - close to the ruins of the Italian Miners' Church

Hosted by the Peoples' Collection Wales, this new-from-old archive of shared art will be part of a searchable National Library/British Library database, indexing the original sound archives through a twenty-first century community response.

The **Mapping Land Voices** project works on a first-come, first-served basis: to sign up [click here](#)

To see the results as they are created in the coming months, follow the link to the [Peoples' Collection Wales website](#), and subsequent links to the event page or have a listen [to the Tywi Mountain Selection sound files](#) as a taster.

To access the sound archive, all it takes is a reader's ticket to the National Library. You can research which archives are relevant to your local woodlands, and hear stories which are guaranteed to transport you back in time. [Visit the Library](#)

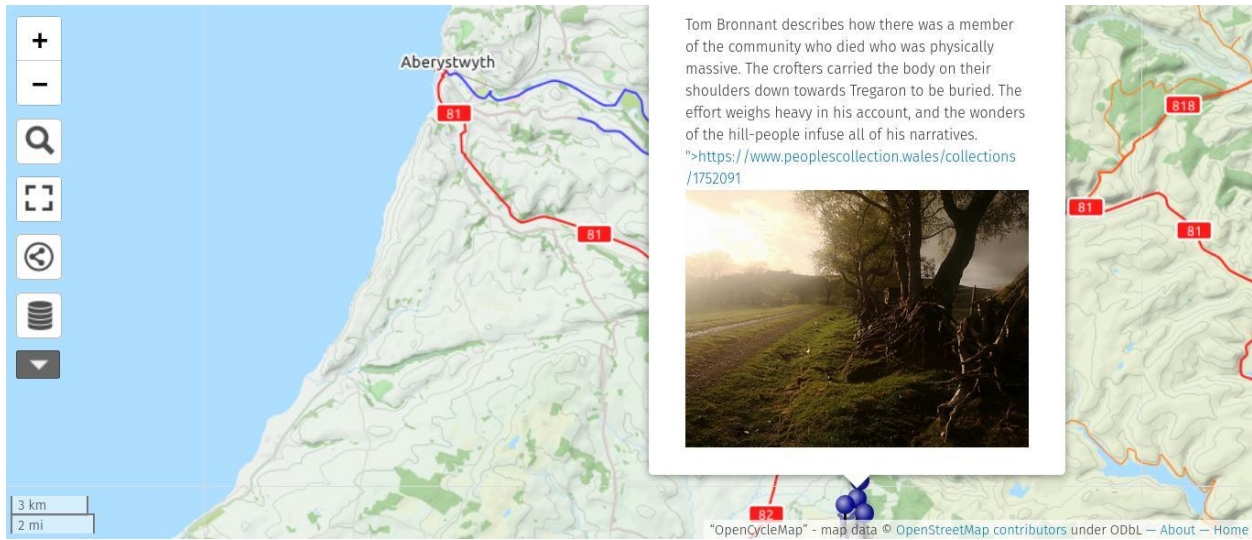
Mapio Lleisiau'r Tir
gan Rupert Allan a Dorry Spikes

Delwedd: Gwelyau meillion tebyg i Alpaidd: Cwm Berwyn, Abergwesyn

Mae bryniau ac ucheldiroedd Ceredigion yn ein cadw ni'n brysur ac yn hapus fel hafanau heddychlon i gerdded a beicio ond doedden nhw ddim yn arfer bod yn wag. Mae straeon y cymunedau 'coll' sy'n byw yn ucheldiroedd ein mynyddoedd wedi'u dogfennu mewn ffordd arbennig iawn: mae cyfoeth o archifau sain 'Hanes y Goedwig' yn cael eu cartrefu yn y Llyfrgell Genedlaethol yn Aberystwyth.

Mae cyfweliadau ag aelodau o'r gymuned, a wnaed yn y nawdegau cynnar, yn datgelu sut oedd bywyd yn yr ucheldiroedd. Ar ôl cwpl o funudau o wrando, mae byd cyfan aeth heibio'n ddiweddar o oes y 'gorllewin gwyllt' yn dechrau dod yn fyw. Mae'r cyfweliadau'n datgelu hanes y cymunedau mynyddig a fu'n ffermio'r ucheldiroedd gwyllt cyn iddynt gael eu plannu â choedwigaeth a'u palmantu â ffyrdd. Symudodd llawer o ffermydd neu fe'u gadawyd yn wag pan blannwyd yr ucheldiroedd ar ôl yr Ail Ryfel Byd ac ar ôl gaeaf caled 1947. Gellir gweld gweddillion y meysydd, ffermydd, pennau a 'chorlannau' hyn yn adfeilion o amgylch Ystrad Fflur a Llynnoedd Teifi; ar fwllch Abergwesyn a ffordd fynydd Cwm Elan. Mae'r cymunedau mynyddig prysur, gwydn a gweithgar a oedd yn byw ynddynt yn dal i gael eu cynrychioli ledled trefi a phentrefi yr ucheldir.

Crofftydd

Darlun: Mae crofftydd Bryneithinog yn parhau i fod yn adfeilion ger Pontrhyfendigaid, a disgrifir bywyd gwaith ar y tir hyn yn fanwl gan Tom Morgan gynt o fferm Bryneithinog ac Ifan Jones, a arferai weithio fel gwas ffarm ar fferm Gilfach y Dwn gerllaw.

Darlun: Llwybr taith olaf y postman ar gefn ceffyl - ger Diffwys

Darlun: Postmon yn galw ar ffarm yn Diffwys, 1955 – Casgliad y Werin

Clywn am Dai Jones, y postmon olaf ar gefn ceffyl, yn cyflwyno rownd wythnosol i'r Swyddfa Bost Gyffredinol ddiwedd y 1950au. Roedd y 'pony express' hwn - yn rhedeg 3 diwrnod yr wythnos. Roedd ceffylau yn ganolog i fodolaeth ffermio'r bryniau, gall y ffermydd 'gorsaf ddefaid' ymddangos yn 'anghysbell', ond mewn gwirionedd, roedd yr hyn sy'n ymddangos nawr fel cymunedau ynysig yn symudol iawn ac yn ddiwylliannol ganolog. Roedd dynion, menywod a phlant yn berchen ar ferlod bryniau a allai fynd â nhw i unrhyw le yn y mynyddoedd am ychydig o laswellt o'r tir mynyddig.

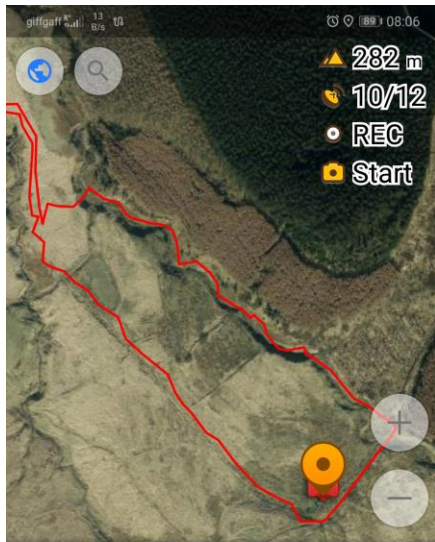

Darlun: Adferion yr Ucheldir – Darlun ar leoliad

Mae hanes o lusgo seiren coedwigaeth i fyny'r mynydd am hanner nos i ganu serenâd i briodferch yn rhoi ymdeimlad o waith caled a hwyl gwyllt. Mae ffermwr yn sôn am dorri ceffylau i mewn yn gyflym yn y gors, ac mae un coedwigwr yn cofio dod ar draws Byddin Rydd Cymru yn symud ar y mynyddoedd.

Disgrifir dyfnder a chryfder cymunedau ffermio y bryniau hyn yn eu gwaith cymunedol - bob haf byddai cneifio llaw torfol o hyd at ddwy fil o ddefaid ar y tro, aelwydydd y gymuned i gyd yn dod at eu gilydd i helpu eu gilydd.

O dan grant Treftadaeth y Loteri Genedlaethol, mae Llyfrgell Genedlaethol Cymru wedi comisiynu Mapio Lleisiau'r Tir, prosiect celf sy'n ceisio annog mynediad i'r archif trwy gerdded a thynnu lluniau hen lwybrau mynydd tra'n gwranddo ar eu hanesion llafar perthnasol. Bydd yr adferiadau creadigol hyn o chwedlau'r mynyddoedd yn cael eu geo-tagio a'u gwneud yn y llefydd y mae'r lleisiau'n eu disgrifio. Mae'n hawdd cael eich ysbrydoli.

Historic=ruin

2021-06-16 19:21:18 UTC rupertmaesglas

[COMMENT](#) [CLOSE](#)

[Add](#) [Marker](#) [Share](#) [Actions](#)

[DETAILS](#) [DIRECTIONS](#)

Archwilio llwybr cerdded a darlunio daliwr y llwynog. Darlun: © cyfranwyr OSMa/OpenStreetMap

Darlun: Dyfrlliwiau ar lwybr y daliwr llwynog

Darlun: Pastel Olew – rheadr Ystwyth uchaf – yn agos at adfeilion Eglwys y Glowyr Eidalaid

Yn cael ei gynnal gan Casgliad y Werin, bydd yr archif newydd hon o gelf a rennir yn rhan o gronfa ddata chwiliadwy o'r Llyfrgell Genedlaethol / Llyfrgell Brydeinig, gan fynegio'r archifau sain gwreiddiol trwy ymateb cymunedol yr unfed ganrif ar hugain.

Mae'r prosiect Mapio Lleisiau'r Tir yn gweithio ar sail y cyntaf i'r felin: i gofrestru [cliciwch yma](#)

I weld y canlyniadau wrth iddynt gael eu creu yn ystod y misoedd nesaf, dilynwch y ddolen i wefan [Casgliad y Werin](#) a dolenni dilynol i dudalen y digwyddiad neu gwrandewch ar ffeiliau sain [Seiniau'r Tywi](#) fel rhagflas.

I gael mynediad i'r archif sain, y cyfan sydd ei angen yw tocyn darlennydd i'r Llyfrgell Genedlaethol. Gallwch ymchwilio i ba archifau sy'n berthnasol i'ch ardal lleol, a chlywed straeon sy'n sicr o'ch cludo yn ôl mewn amser. [Ymweld â'r Llyfrgell](#)

